

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 31 marca 2023 r.

Pozycja 72

POSTANOWIENIE

z dnia 14 lipca 2020 r.

Sygn. akt Ts 185/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Krystyna Pawłowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej K.P.J. w sprawie zgodności:

art. 117³ i art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z:

- a) art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- b) art. 45 ust. 1 w związku z art. 79 ust. 1 Konstytucji,
- c) art. 45 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 5 Konstytucji,
- d) art. 79 ust. 1 Konstytucji,
- e) art. 79 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 9 grudnia 2019 r. (data nadania), małoletni K.P.J. (dalej: skarżący), reprezentowany przez radcę prawnego umocowanego przez przedstawicieli ustawowych skarżącego, wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

1. Matka skarżącego, w jego imieniu, złożyła do Sądu Rejonowego w K. wniosek o dopuszczenie skarżącego do udziału w sprawie w charakterze interwenienta ubocznego po stronie M.J. i o ustanowienie dla niego kuratora.

Sąd Rejonowy w K. Wydział III Rodzinny i Nieletnich postanowieniem z 27 lutego 2017 r. (sygn. akt [...]), mając na uwadze treść art. 510 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.; dalej: k.p.c.), odmówił dopuszczenia skarżącego do udziału w postępowaniu w charakterze uczestnika oraz oddalił wniosek o ustanowienie dla niego kuratora.

Sąd Okręgowy w K. XI Wydział Cywilny-Rodzinny Sekcja ds. Odwoławczych (dalej: Sąd Okręgowy) postanowieniem z 12 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]) oddalił zażalenie małoletniego, reprezentowanego przez matkę, na wymienione wyżej postanowienie Sądu Rejonowego.

2. Pismem z 27 czerwca 2017 r. matka skarżącego złożyła wniosek do Sądu Rejonowego w T. o ustanowienie pełnomocnika, celem wniesienia skargi konstytucyjnej w związku z postanowieniem Sądu Okręgowego z 12 czerwca 2017 r., podając, że przepisy k.p.c. zamykają małoletniemu prawo do drogi sądowej oraz naruszają istotę prawa określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Wyznaczony przez Okręgową Radę Adwokacką w K. pełnomocnik z urzędu wydał opinię, w której stwierdził brak podstaw do wniesienia skargi.

3. Pismem z 8 stycznia 2018 r. (data nadania) skarżący wniósł do Trybunału Konstytucyjnego skargę konstytucyjną, w której wystąpił o uznanie art. 117³ k.p.c. za niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 10 ust. 1 i art. 2 Konstytucji oraz o uznanie art. 118 § 5 k.p.c. za niezgodny z art. 32 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie, art. 10 ust. 2, art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 5, art. 190 ust. 5, art. 190 ust. 5 w związku z art. 2, art. 190 ust. 5 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny postanowieniem z 2 października 2019 r., sygn. Ts 8/18 (OTK ZU B/2020, poz. 44), na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK), odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

W uzasadnieniu postanowienia podał, że w sprawie nie został spełniony podstawowy warunek dopuszczalności skargi konstytucyjnej, o którym mowa w art. 53 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 53 ust. 2 pkt 1 u.o.t.p. TK. W ocenie Trybunału skarżący błędnie przyjął, że – sporządzona na podstawie art. 118 § 5 k.p.c. – opinia pełnomocnika z urzędu o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej może być uznana za orzeczenie, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał wyjaśnił, że obowiązek udzielenia stronie pomocy prawnej spełniony jest zarówno przez sporządzenie i wniesienie skargi, jak i opinii o braku podstaw do wniesienia tego środka prawnego. Obie czynności realizują cel ustanowiony w art. 117 i art. 118 k.p.c., którym jest zapewnienie stronie profesjonalnej pomocy prawnej z urzędu.

Pismem z 12 października 2019 r. skarżący wniósł zażalenie na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 2 października 2019 r.

4. Postanowieniem z 6 listopada 2019 r., sygn. Ts 8/18 (OTK ZU B/2020, poz. 45) Trybunał Konstytucyjny odmówił uwzględnienia zażalenia skarżącego wniesionego na postanowienie Trybunału z 2 października 2019 r., podzielając stanowisko Trybunału w nim wyrażone, zgodnie z którym złożona przez skarżącego skarga konstytucyjna nie spełniła wymogów wynikających z art. 79 ust. 1 Konstytucji, doprecyzowanych w art. 53 ust. 2 pkt 1 u.o.t.p. TK.

Odwołując się do art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 53 ust. 2 pkt 1 u.o.t.p. TK Trybunał stwierdził, że zastosowanie przepisu będącego przedmiotem skargi bezwzględnie musi mieć podstawę w orzeczeniu sądu lub organu administracji publicznej. Opinia o braku podstaw do wniesienia skargi konstytucyjnej, z którą skarżący łączył naruszenie swych praw, nie jest żadnym z rozstrzygnięć, o których mowa w podanym przepisie u.o.t.p. TK, ponieważ ustanowiony przez sąd adwokat albo radca prawny nie może być utożsamiany ani z „sądem”, ani z „organem administracji publicznej”. Sporządzona przez niego opinia nie jest „orzeczeniem” władczo rozstrzygającym o konstytucyjnych wolnościach, prawach lub obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji.

5. Wnosząc 9 grudnia 2019 r. (data nadania) skargę konstytucyjną, skarżący jako ostateczne orzeczenie wydane w sprawie wskazał postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 6 listopada 2019 r. o sygn. Ts 8/18 (OTK ZU B/2020, poz. 45), doręczone stronie 18 listopada 2019 r.

„Uzasadniając podstawę faktyczną wniesienia skargi” skarżący podał, że „orzeczeniem kończącym postępowanie «w sprawie» możliwości rozpoznania skargi konstytucyjnej było postanowienie wydane przez Trybunał Konstytucyjny w dniu 6 listopada 2019 r. pod [s]ygn. [a]kt Ts 8/18”.

W *petitum* skargi konstytucyjnej skarżący wniósł o uznanie art. 117³ i art. 118 § 5 k.p.c. za niezgodne z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 79 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 5, art. 79 ust. 1, art. 79 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 27 stycznia 2020 r. skarżący został wezwany, na podstawie art. 61 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393, ze zm.), do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej m.in. poprzez wyjaśnienie, które konstytucyjne wolności lub prawa wynikające z art. 45 ust. 1, art. 79 ust. 1 oraz z art. 190 ust. 5 Konstytucji i w jaki sposób zostały naruszone przez zaskarżone w skardze konstytucyjnej przepisy oraz uzasadnienie sformułowanego zarzutu.

W odpowiedzi na zarządzenie sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 27 stycznia 2020 r., skarżący w piśmie procesowym z 17 lutego 2020 r. (data nadania) wyjaśnił, że zaskarżone normy prawne tworzą procedurę postępowania niepodlegającą ocenie i kontroli sądu powszechnego, „ustanawiają formę postępowania nie podlegającą żadnej rzeczywistej kontroli merytorycznej niezależnego [s]ądu” oraz „nie przewidującą możliwości wydania prawomocnego orzeczenia uprawniającego do skorzystania z uprawnienia określonego w [a]rt. 79 ust. 1 Konstytucji”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393, dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymogów lub gdy jest oczywiście bezzasadna.

2. W rozpoznawanej sprawie orzeczeniem, z którego wydaniem skarżący wiąże naruszenie wolności i praw konstytucyjnych, jest postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 6 listopada 2019 r., sygn. Ts 8/18 (OTK ZU B/2020, poz. 45), którym nie uwzględniono zażalenia na postanowienie Trybunału z 2 października 2019 r., sygn. Ts 8/18 (OTK ZU B/2020, poz. 44) o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej. Postanowienia te zostały wydane na etapie wstępnej kontroli skargi konstytucyjnej uregulowanej w art. 61 ust. 1-4 w związku z art. 53 oraz art. 61 ust. 5-8 u.o.t.p. TK, określającym procedurę zażalenia na postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Postanowienie o nieuwzględnieniu zażalenia kończy postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym i nie przysługuje na nie zażalenie (art. 61 ust. 8 u.o.t.p. TK).

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 6 listopada 2019 r. o sygn. Ts 8/18 zostało podane w skardze konstytucyjnej jako ostateczne orzeczenie w sprawie.

Wskazane orzeczenie nakazuje ustalić, czy przedmiotowa skarga konstytucyjna spełnia wymagania formalne, w tym konstytucyjne warunki dopuszczalności jej wniesienia, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony konstytucyjnych praw jednostki. Istotne elementy skargi konstytucyjnej reguluje art. 79 ust. 1 Konstytucji. Zgodnie z tym przepisem każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Przepis ten wskazuje podwójną kwalifikację skargi konstytucyjnej. Składa się na nią nie tylko przesłanka naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącego, ale także przesłanka uzyskania ostatecznego rozstrzygnięcia o wolnościach lub prawach skarżącego określonych w Konstytucji.

Art. 79 ust. 1 Konstytucji jako jeden z istotnych elementów skargi konstytucyjnej wskazuje jej subsydiarny charakter, pozwalający na wniesienie skargi dopiero w sytuacji, gdy skarżący nie dysponuje już w swojej sprawie żadną proceduralną możliwością uruchomienia dalszego postępowania przed sądem bądź organem administracji publicznej. Zatem naruszenie praw lub wolności skarżącego musi nastąpić w wyniku orzeczenia sądu lub organu administracji publicznej, podjętego na podstawie aktu normatywnego, którego dotyczy zarzut niezgodności z Konstytucją stanowiący przedmiot skargi. Zawsze więc wcześniej musi toczyć się – przed jednym z wymienionych organów – postępowanie w indywidualnej sprawie skarżącego, zakończone wydaniem ostatecznego orzeczenia. Przesłankę ostateczności orzeczeń konkretyzuje art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK, przewidując warunek „wyczerpania drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana”. Skarga przysługuje więc po wyczerpaniu wszystkich środków prawnych przewidzianych w procedurze sądowej lub administracyjnej.

Jak wskazano powyżej, wniesienie skargi konstytucyjnej musi poprzedzać – zastosowany przez sąd lub organ administracji publicznej – akt indywidualno-konkretny kończący postępowanie, na podstawie którego dochodzi do rozstrzygnięcia spraw (sporów) cywilnych lub karnych podmiotów indywidualnych, jak również spraw administracyjnych. Akt o takim charakterze nie wiąże się z postępowaniem toczącym się przed Trybunałem Konstytucyjnym, wszczętym na skutek skargi konstytucyjnej. Istotą skargi konstytucyjnej jest bowiem kontrola konstytucyjności tych aktów normatywnych, które stanowiły podstawę orzeczenia przez sąd lub organ administracji publicznej o prawach i wolnościach skarżącego, a nie aktów normatywnych określających postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym (postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 28 listopada 2001 r., sygn. SK 12/00, OTK ZU nr 8/2001, poz. 267).

Przedstawione stanowisko Trybunału Konstytucyjnego prowadzi do wniosku, że postanowienie z 6 listopada 2019 r., sygn. Ts 8/18 o nieuwzględnieniu zażalenia nie ma – w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji – charakteru ostatecznego orzeczenia, rozstrzygającego o konstytucyjnych wolnościach lub prawach skarżącego, otwierającego drogę do wniesienia skargi konstytucyjnej. Nie może zatem stanowić podstawy skargi konstytucyjnej, co przesądza o niedopuszczalności niniejszej skargi.

3. Niezależnie od powyższego stwierdzenia należy zauważyć, że zakwestionowane przez skarżącego w skardze konstytucyjnej przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) nie stanowiły podstawy normatywnej postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 6 listopada 2019 r., sygn. Ts 8/18, albowiem zostało ono wydane w oparciu o art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 53 ust. 2 pkt 1 u.o.t.p. TK. Jego treścią było bowiem nieuwzględnienie zażalenia skarżącego na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 2 października 2019 r. (sygn.

Ts 8/18) o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej. Zasadność stanowiska o powołaniu przez skarżącego nieprawidłowych przepisów, na podstawie których orzeczono ostatecznie o jego wolnościach lub prawach określonych w Konstytucji, znajduje potwierdzenie w uzasadnieniu postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 25 stycznia 2005 r. wydanego w sprawie o sygn. Ts 109/04 (OTK ZU nr 1/B/2005, poz. 38). Stwierdzono w nim, że w przypadku naruszenia prawa do skargi konstytucyjnej w wyniku postanowienia wydanego przez Trybunał Konstytucyjny, przedmiotem badania zgodności z Konstytucją, w trybie skargi konstytucyjnej, byłyby przepisy regulujące postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym, w tym zasady wnoszenia i rozpatrzenia skargi konstytucyjnej.

Rozpatrywana skarga konstytucyjna nie spełnia więc podstawowego warunku wskazanego w art. 79 ust. 1 Konstytucji, doprecyzowanego w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK.

Biorąc powyższe pod uwagę, Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK – postanowił, jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na postanowienie w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia.